

Uitwerking

Het lichaam en de delen

Gijs Zomer

De dienst is afgelopen en de dominee komt de preekstoel af. Twee broeders staan klaar. Beiden geven hem een hand. De één is de ouderling-vandienst, de ander is een jongen met het syndroom van Down. De dominee glimlacht en speelt het spel mee. In de film *Samen geloven – gewoon doen* is het geen spel. Daar staat alleen de gehandicapte de dominee op te wachten. Hij is ouderling! En hij wil serieus genomen worden. Neem me serieus. Dat hoor je de gehandicapte nog al eens zeggen. Ik hoor er toch ook bij. En, wat kan ik doen? Ik ben een volwaardig lid en doe niet graag voor spek en bonen mee. Iedereen snapt dit. Maar snappen we ook de ouderling met een verstandelijke handicap?

Eén lichaam, vele leden

Laten we leren van Paulus. Van zijn fraaie hoofdstuk van 1 Korintiërs 12. Hij vergelijkt de gemeente met een lichaam. 'Een lichaam is een eenheid die uit vele delen bestaat; ondanks hun veelheid vormen al die delen samen één lichaam' (vs. 12). Paulus heeft het over *het lichaam van Christus*. Dat lichaam is geen eigen creatie, geen prestatie van mensen. 'Wij zijn allen gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden' (vs. 13). Goed om hier even bij stil te staan.

Een doventolk in een dienst maakt de gemeente bewust van een expressieve verkondiging

De gemeente is niet een vanzelfsprekendheid. Heb oog voor het wonder. Dit is van God. In een gebroken wereld waarin de splijtende kracht van de duivel voelbaar is, sticht God een gemeenschap. En Hij noemt die het lichaam van Christus. Een lichaam is geen massief geheel. Vele delen, en die horen bij elkaar. Die hebben elkaar nodig. Ieder heeft daarin zijn eigen plek. Niemand heeft die plek gezocht of geclaimd. 'God heeft alle lichaamsdelen hun eigen plaats gegeven, precies zoals hij dat wilde' (vs. 18). Want het moet wel één lichaam zijn! En dan tellen allen mee. Ook de kleinsten en de zwaksten. Die zijn zelfs het meest noodzakelijk. En die moeten dus goede aandacht hebben. Met respect behandeld worden. Want het lichaam moet niet zijn samenhang verliezen. Alle delen moeten elkaar met dezelfde zorg omringen. En dan is dit de bedoeling: 'Wanneer één lichaamsdeel pijn lijdt, lijden alle andere mee; wanneer één lichaamsdeel met respect behandeld wordt, delen alle andere in die vreugde' (vs. 26).

Een unieke samenleving

Paulus zegt dit tegen de gemeente van Korinte. Die was verdeeld. Die dreigde de samenhang te verliezen. Men verlangde naar meer van de Geest. En men legde zich daarbij toe op bijzondere gaven: klanktaal, gebedsgenezing, profetie e.d. Maar dat gaf partijschappen (11:18). En dat was zichtbaar aan het avondmaal. Daar had de één honger en de ander was dronken (11:21). Daarom leert Paulus een goede kijk op het gemeente-zijn. U bent het lichaam van Christus. Vele delen, één lichaam. We horen er allemaal bij, en we horen allemaal bij elkaar. Iedereen heeft een eigen functie. En daarvoor een eigen kwaliteit. En dan gaat het niet om die functie als zodanig, maar dat deze een plek heeft in het lichaam. Het gaat om het geheel: lichaam-zijn! En, lijkt Paulus te

zeggen, staar je daarom niet blind op bepaalde, aparte geestesgaven. Iedereen heeft gaven. Soms heel opvallend, vaak ook zo gewoon. Maar ze zijn allemaal belangrijk. Ja, en de minst opvallende is het meest belangrijk.

Dit geeft duidelijkheid over de positie van de gehandicapten in de gemeente. Ze horen erbij, ze zijn nodig, ze hebben een functie. Dat moeten we niet vergeten. Kijk niet aan de gehandicapte mens voorbij. Dat moeten we ook niet overdrijven. Het gaat om een eigenheid. Een persoonlijke kwaliteit, die door de Geest wordt geheiligd om te dienen in de gemeente. Het gaat dus – nogmaals – niet om iets aparts dat een gelovige verkrijgt door een bijzondere vervulling met de heilige Geest. Denk aan Besaleël, die de tabernakel heeft ontworpen. Hij was een getalenteerde kunstenaar. En God gebruikt zijn talenten voor een bijzonder werk (Ex. 5: 0v). Dat talent is dus gegeven met de persoon. En het wordt ook bepaald door de persoonlijke situatie. De gehandicapte is beperkt. En met die beperktheid hebben we rekening te houden, die begrenst het eigen functioneren.

Een kerk-schoolproject moet niet voorbijzien aan de kinderen die op een speciale school zitten

Op zichzelf genomen is een beperking belangrijk in het lichaam. Het klinkt misschien wat vreemd. Maar het bepaalt ons bij de bedoeling van het geheel. Het geeft direct antwoord op de vraag wie we als gemeente zijn en wat we hebben te doen. Een vraag die vandaag de dag door veel gemeenten wordt gesteld. En dan worden soms grote woorden gesproken. Hoe zullen we functioneren in deze tijd en in de huidige samenleving? ‘God heeft ons lichaam zo samengesteld dat de delen die het nodig hebben ook zorgvuldiger behandeld worden,’ zegt Paulus (1 Kor. 12:2 b). Zorgzaamheid is dus ons primaire devies. Met het oog op een unieke samenleving. De kerk! De wereld kent zo’n gemeenschap niet. Hoezeer in onze tijd ook wordt geprobeerd om de gehandicapten te integreren in de samenleving, om hen gewoon te laten meedoen. De maatschappij accepteert het niet. En de mens met een beperking redt het niet. De gemeente van Christus is een goddelijk wonder. ‘God heeft in de gemeente aan allerlei mensen een plaats gegeven’ (vs. 28a). ‘Welnu, u bent het lichaam van Christus en ieder van u maakt daar deel van uit’ (vs. 27).

In een gebroken wereld waarin de splijtende kracht van de duivel voelbaar is, sticht God een gemeenschap. En Hij noemt die het lichaam van Christus

Een sterke gemeenschap

Heb daarom een zorgvuldige kijk op de plek van de gehandicapte in de gemeente. Hij is niet apart, maar wel bijzonder. Hij doet gewoon mee, maar zal niet gewoon kunnen meekomen. Je mag van hem een en ander verwachten, maar hij heeft vooral ook veel van de gemeente te verwachten. Het zou mooi zijn als hij kan integreren in de kerkdienst, maar ook zal vaak een aparte, aangepaste dienst nodig zijn. Daarbij is het van belang dat we hierover in gezamenlijkheid nadenken. De gemeente kent velerlei leden, maar geen verschillende doelgroepen. De één kan niet tegen de ander zeggen: ‘Ik heb jou niet nodig.’ En, in zo’n gemeenschap kan de één het ook niet voor de ander beslissen. Wij, die allen gedoopt zijn in één Geest, wij zijn allen ook van één Geest doordrenkt, zegt Paulus veelbetekenend. En, ons hoofd is Christus. Wij zijn het lichaam *van Christus*. We worden door onze Heer geregeerd. We zijn in zijn dienst. We functioneren voor Hem. Dat vraagt van ons allemaal om een ontvangende houding. Wat wil mijn Heer dat ik en dat

wij doen? En kunnen wij in de eerste plaats dáárin iets voor elkaar betekenen? Een handicap kan ons leren. Hoe ontvangt een dove het evangelie? Hoe luistert iemand die blind is? Hoe beleeft een verstandelijk gehandicapte de kerkdienst? En laten we vooral ook niet hen vergeten, die te kampen hebben met autistische en andere psychische stoornissen. Allen verdienen speciale zorg, maar de diverse problematiek kan de gemeenschap zozeer versterken. Een doventolk in een dienst maakt de gemeente bewust van de waarde van een expressieve verkondiging. Een beamer kan bijdragen aan de overdracht en de communicatie. Participatie van de kerkganger aan de dienst verlevendigt het gebeuren. Ook met muziek kan het Woord van God verkondigd worden. Laat een verstandelijk gehandicapte meedoen in de voorbereiding van de dienst. Geef ruimte aan elkaar. Is het gebouw voldoende toegankelijk? Zijn de gangpaden vrij? Staat de dominee op hetzelfde niveau als de rolstoeler? Kan hij even oogcontact hebben met iemand met het syndroom van Down? Geef met elkaar de ernstig verstandelijk gehandicapte een plek aan de avondmaalstafel. Het versterkt het symbool van dit sacrament. Geef elkaar een hand als je wegloopt van de avondmaalstafel. Denk ook eens na over een uitgebreider doopritueel. En hoe doen we het overigens in het gemeentelijk leven? Horen we er allemaal bij, doet elk mee? Ieder mag zijn eigen bijbelclubje hebben, maar kom elkaar ook eens tegen in de kring van de wijk. Zie om naar elkaar, maar doe ook wat met elkaar. Het initiatief daartoe kan natuurlijk ook van de gehandicapte komen. Je bent volwaardig lid. Gedraag je daar ook naar. De kinderen moeten niet vergeten om op hun verjaardagsfeestje ook de gehandicapte uit te nodigen. Een kerk-schoolproject moet niet voorbijzien aan de kinderen die op een speciale school zitten. En bij al wat we doen: denk niet voor de ander, maar bevraag de ander. Neem elkaar serieus. Ook als dat om een aanpassing vraagt. En wees dan nooit neerbuigend. Een verstandelijk gehandicapte volwassene leeft misschien als een kind, maar is geen kind. En, buig je niet maar over een rolstoel heen, maar ga op je knieën ernaast. ‘Aanvaardt elkaars gezag uit eerbied voor Christus’ lezen we in Efeziërs 5:21. ‘Weest elkaar onderdanig,’ lazen we in ons vorige bijbeltje. En dat geldt dus allen. Mensen met en zonder een beperking. Samen sterk in onze Heer. Hij gaf eens zijn leerlingen het voorbeeld toen Hij zei: ‘Maar ik ben in jullie midden als iemand die dient’ (Luc. 22:27b).

Literatuur

- J.J. Arnold, *Ieder doet mee op z'n eigen plaats*, Van den Berg, Kampen, 1986 (Niet meer in de boekhandel).
- Ds. Jan Blok, *Bitterzoet*, Plateau, Barneveld, 2006.
- P. Brongers, *Meedoen met het verhaal van God*, Callenbach, Nijkerk, 1996.
- Hettie van Delden, *Signalen en signalementen*, Utrecht, 1999 (Besteladres: MDO, Postbus 8506, 50 RM Utrecht.)
- Ds. D. Los, *Gij hebt mijn rechterhand gevat*, Oosterbaan & Le Cointre, Goes, 1988.
- Dr. J.P. Versteeg, *Oog voor elkaar*, Kok, Kampen, 1980.
- M.J. de Jong e.a. (red.), *Thuiskomen in de kerk*, Filadelfia en Dit Koningskind, Kampen, 1996.
- Dr. Jakob van Bruggen, *Marcus. Het evangelie volgens Petrus* (Commentaar op het Nieuwe Testament), Kok, Kampen, 1988.
- Dr. P.H.R. van Houwelingen, *Johannes. Het evangelie van het Woord* (Commentaar op het Nieuwe Testament), Kok, Kampen, 1997.

WegWijs, mei 2000: Werken met gaven.

WegWijs, oktober 2000 : De Luisterpost/Bralectah.

Gemeenteschets *Jouw probleem, mijn probleem*.

Deze zijn te downloaden via www.bijbelstudiebond.nl.

Samen geloven – gewoon doen, heruitgave dvd 2006, Provinciaal Steunpunt Groningen, Aandacht voor levensvragen., Plutolaan 29a, 97 2 GK Groningen, 050-5777 7, info@aandachtvoorlevensvragen.nl, €15,- (dvd plus handleiding, exclusief porto).

Verwerking

1. Bekijk met elkaar de dvd *Samen geloven – gewoon doen*.
Zie voor het verkrijgen van de dvd onder aan de literatuurlijst bij dit artikel.
2. **De verstandelijk gehandicapte en het avondmaal**
Zie Broers en zussen met een ernstige verstandelijke beperking en de tafel van het verbond, een rapport van het deputaatschap Depin (deputaatschap integratie van mensen met een handicap). Het was de bedoeling om deze studie aan te bieden aan de Synode van Amersfoort- Centrum 2005, maar het deputaatschap nam deze rapportage terug. In *De Reformatie* is deze zaak besproken door ds. R.R. Roth. *De Reformatie*, jaargang 83 (2007), nr. 10, 11 en 12. Laat iemand een samenvatting van dit rapport en de artikelen maken. Of zorg dat iedereen de beschikking heeft over het rapport en de artikelen. Bespreek dit met elkaar.
3.
 - a. Wat vind je van de aangepaste kerkdienst?
 - b. Hoever kan een dienst worden aangepast? Er zijn gehandicapten die enkel kunnen communiceren met hun gevoel. Voor hen worden in instellingen wel snoezeldiensten georganiseerd. Kun je je daarbij iets voorstellen?

Werkvorm: Carrouselgesprek

 - Zet stoelen tegenover elkaar.
 - Ga over deze vragen in gesprek met degene die tegenover je zit.
 - Schuif na twee minuten allemaal een plaats naar links op en ga weer in gesprek.
 - Doe dit tot je weer tegenover de persoon zit met wie je begonnen bent.
 - Bespreek daarna alles in de grote groep. Bewaak de tijd!
4. Bespreek met elkaar hoe mensen met een beperking alle kans zouden kunnen krijgen om te integreren in de dienst en het leven van jullie gemeente. Hoe neem je ze serieus? Zijn er gezamenlijke activiteiten? Kan er aparte aandacht aan hen worden gegeven?
Werkvorm:
 - Laat eerst iedereen voor zichzelf antwoorden, opmerkingen en/of ideeën opschrijven.
 - Schrijf op een bord of vel papier alle antwoorden, opmerkingen en ideeën.
 - Rangschik de antwoorden en bekijk of je als groep iets concreets kunt gaan doen binnen je gemeente.
 - Ga hiermee aan de slag en vergeet het gebed erbij niet.
5. Nodig een lichamelijke en/of een verstandelijk gehandicapte uit. Laat hem/haar vertellen hoe hij/zij een kerkdienst beleeft en welke ervaringen hij/zij heeft in het gemeentelijk leven.